

Gabona

Világ- és európai piaci tendenciák

A túlkínálat jellemezte a gabonafélék piacát 2014-ben, ugyanis a 2014/2015. már a második szezon, amikor rekordtermés került a tárolókba. Az előző gazdasági évről áthozott bőséges készletek, a példátlan kibocsátás és a visszafogottabb világpiaci forgalom következtében a terményárak – a fogyasztás dinamikus növekedése ellenére – tovább gyengültek 2014-ben.

Az előzetes adatok szerint a világ gabonatermelése (rizs nélkül) az előző szezon kibocsátását éppen meghaladó 2000 millió tonnával ismét rekordot ért el a folyó, 2014/2015. gazdasági évben. Az áthozott készletekkel együtt így a kínálat megközelítette a 2400 millió tonnát (+2 százalék). Mivel a hagyományosan gabonát importáló régiókban is bőséges volt a termés, az egy évvel korábbinál 4 százalékkal kevesebb, 316 millió tonna gabona fordulhat meg a világpiacon a folyó évi szezonban, így – a felhasználás 2 százalékos növekedése ellenére – 431 millió tonna maradhat a raktárakban (+5 százalék) a gazdasági év végén (USDA, 2015a).

Búza

Az Amerikai Egyesült Államok agrárminisztériumának szakértői a 2014/2015. gazdasági évre vonatkozó első előrevetítésükben még nem számítottak újabb rekordtermésre, így globálisan 697 millió tonna búza betakarítását valószínűsítették 2014 májusában, a 2013/2014. gazdasági évinél 2 százalékkal kevesebbet (USDA, 2014a). A nagyobb termőterület (222 millió hektár) és a kedvező időjárás miatt elért 3 százalékos hozamnövekedés révén azonban 2015 márciusában már a valaha volt legnagyobb búzakibocsátást, 725 millió tonna termést (+1 százalék) helyeztek kilátásba az elemzők. A legfőbb termelők közül az előző évinél több búzát arattak az Európai Unióban (+8 szá-

zálék), Oroszországban (+13 százalék) és Ukrajnában (+11 százalék), míg az USA (-5 százalék), Kanada (-22 százalék), továbbá Ausztrália (-11 százalék) termelése csökkent. Az elemzők a búza globális felhasználását 715 millió tonna körülire becsülik, ez 10 millió tonnával haladja meg az egy évvel korábbit (USDA, 2015a). Úgy tűnik, ez már a második szezon lesz, amikor a kibocsátás bőven fedezi a szükségletet. Az importőrök növekvő kibocsátása miatt az egy évvel korábbinál 2 millió tonnával kevesebb, azaz 160 millió tonna búza kerülhet a világpiaci forgalomba. Mindezek hatására a 2014/2015. gazdasági év végére előreláthatóan 5 százalékkal, 198 millió tonnára nő a felhalmozott készletek nagysága. A változás a készletfelhasználás arányát kifejező mutatót akár 1,05 százalékponttal is növelheti (1. táblázat).

A Strategie grains (2015a) alapján az EU-ban a hozamok 5 százalékos javulása mellett a 2013. évinél 4 százalékkal nagyobb területről 149 millió tonna búzát takarítottak be 2014-ben, az egy évvel korábbinál 13 millió tonnával többet. Az EU öt legnagyobb búzatermelő tagországában (Franciaország, Németország, Egyesült Királyság, Lengyelország és Románia) kivétel nélkül nőtt a kibocsátás, és együttesen 100 millió tonnát meghaladó mennyiséget arattak az uniós termőterület közel kétharmadáról. Spanyolországban (-15 százalék), Bulgáriában (-8 százalék) és Olaszországban (-7 százalék) ellenben kevesebb termés került a tárolókba, mint 2013-ban. Noha az Európa-szerte csapadékos időjárás új rekordtermés betakarítását eredményezte az unióban 2014-ben, a minőség szempontjából gyengébb volt az év. A 2013. évi 71 százalékkal szemben ugyanis az összes búzatermés csupán 60 százaléka érte el a malmi minőséget (Strategie grains, 2015b). Jelentősen szűkült a malmi búza kínálata Franciaországban, Lengyelországban és Magyarországon. Az IGC (2015a) szerint az EU a 2013. évit 22 százalékkal meghaladó mennyiségű, vagyis 32 millió tonna

1. táblázat: A búza globális mérlege

	2013/2014. gazdasági év	2014/2015. gazdasági év
		millió tonna
Nyitókészlet	175,59	187,49
Termelés	716,10	724,76
Import	156,65	157,48
Felhasználás	704,20	714,53
Export	165,77	160,57
Zárókészlet	187,49	197,71
Készlet/felhasználás (%)	26,62	27,67

Forrás: USDA

búzát értékesített harmadik országok felé a 2014-es naptári évben. Az uniós búza legnagyobb felvevőpiacai 2014-ben is az észak-afrikai régióban Algéria, Egyiptom és Marokkó, valamint a délnyugat-ázsiai térségben Irán voltak. A hagyományos felvevőpiacon túl Törökország is nagyobb igénnyel léphet fel a világpiacon a 2014/2015. gazdasági évben, hiszen a gyengébb hektáronkénti hozamok miatt 15 millió tonnára esett a kibocsátása, amivel nem képes fedezni a 17,5 millió tonnára előre jelzett felhasználását (USDA, 2015b). A szakértők szerint az 5 millió tonnát meghaladó importjából 740 ezer tonnát az EU-ból szerezhet be (Strategie grains, 2015a). Az átmenő készletek jelentős, 14,9 millió tonnára történő bővülése miatt az EU készletfelhasználási mutatója közel 5,4 százalékponttal, 13 százalékra javulhat a szezon végére (IGC, 2015a).

A világ második legnagyobb búzaexportőr országában, az USA-ban 5 százalékkal, 55 millió tonnára csökkent a búza 2014/2015. gazdasági évi kibocsátása, ebből a szezon végéig előreláthatóan 25 millió tonna kerülhet a nemzetközi piacra. Ez a volumen 20 százalékkal maradna el az egy évvel korábbi kivitelől, amikor a 2012–2013. évi drasztikus argentinai termés kiesés miatt hiányzó mennyiséget pótolta a világpiacon. A szintén meghatározó dél-amerikai búzaexportőr ugyanis csupán 1,6 millió tonna terményt szállított ki ekkor, azonban a folyó évi szezonban már 5,5 millió tonna argentin terménnyel kell versenyeznie az USA-ból származónak. Kanadában a termőterület 9 százalékos zsugorodása, valamint a hektáronkénti hozamok 14 százalékos romlása miatt a 2013. évinél 22 százalékkal kevesebb, azaz 29,3 millió tonna búzát takarítottak be 2014-ben. Ennek ellenére az észak-amerikai ország a 2013/2014. gazdasági évihez hasonló, 23 millió tonnás búzakivittel megőrizheti pozícióját a vezető exportőrök között, a zárókészlet rovására (–3 millió tonna) (USDA, 2015b).

Az elemzők a szovjet utódállamok (Oroszország, Ukrajna, Kazahsztán) 2014. évi összesített búzatermését 96,7 millió tonnára jelzik, ami az előző szezon kibocsátását 9,5 százalékkal haladta meg. Ezen belül Oroszország búzatermelése 59 millió tonnára (+13 százalék), Ukrajnáé pedig 24,8 millió tonnára (+11 százalék) nőtt, miközben Kazahsztáné 13 millió tonnára (–7 százalék) csökkent. A nagyobb kibocsátás ellenére Oroszország exportjának korlátozása miatt a térség kikötőiből a 2013/2014. gazdasági évihez hasonló mennyiséget, 37 millió tonnát hajózhatnak ki a folyó évi szezonban (USDA, 2015b). Az orosz kormány 2014 decemberében határozott az export korlátozásáról. A nemzeti fizetőeszköz értékvesztése miatt ugyanis a szezon első felében az igen élénk kivitel folytán a 20 millió tonnára tervezett búzakivitel 80 százalékát már teljesítették, ez pedig a belpiaci árak emelkedését okozta. Az export

lassítása érdekében szigorúbb növény-egészségügyi előírásokat vezettek be, korlátozták a gabonafélék belföldi vasúti szállítását a kikötőig, megemelték az intervenciók árát és végül exportvám alkalmazásáról is döntöttek (IGC, 2015b). A kiviteli vámot a tonnánkénti ár 15 százalékában állapították meg, amelyet még 7,5 euró/tonna felár is terhel, de minden esetben minimum 35 euró/tonna fizetendő. A korlátozás a tervek szerint 2015. február 1-jétől június 30-ig lesz érvényben.

A déli féltekén 2014 végéig még nem fejeződtek be a betakarítási munkálatok. Ausztráliában 24 millió tonna termést jeleztek előre a 2014/2015. gazdasági évre, ami 11 százalékkal múlna alul az egy évvel korábbinál. Dél-Amerikában – Argentína és Paraguay termésének növekedése miatt – a 2013/2014. évi szezonban betakarítottnál 19 százalékkal több, együttesen 23,8 millió tonna búza kerülhet a tárolókba. Ez egyben azt is jelenti, hogy a világ negyedik legnagyobb búzaimportőréként számon tartott Brazília – ahova az USA a 2013/2014. évben számottevő mennyiséget exportált – elsősorban a *Mercosur* országokból (tagok: Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay, Venezuela) szerezheti be a 6,7 millió tonnára előrevetített importját a folyó évi szezonban (USDA, 2015b). A szállítási és logisztikai előnyökön túl ugyanis a tagországok között vámmentes a gabonakereskedelem, míg az USA-ból származó terményt 10 százalékos importvám terheli.

Kukorica

A 2014-es naptári év elején aratták a déli félteke kukoricatermését. A három legnagyobb termelő, Brazília, Argentína és a Dél-afrikai Köztársaság együttesen a globális kibocsátás 11-12 százalékát adja, ez 121 millió tonna volt 2014-ben (USDA, 2015b). Brazíliában – ahol kétszer vetik a kukoricát – minden idők második legnagyobb termése került a tárolókba: az első és a második vetésből együttesen 80 millió tonna mag termett, ami 2 százalékkal maradt el az előző év rekordtermésétől. Argentínában ugyanakkor 1 millióval, 26 millió tonnára mérséklődött a kibocsátás. A Dél-afrikai Köztársaságban a hozamok 26 százalékos – 4,8 tonna/hektárra – javulása miatt az egy évvel korábbinál 2,6 millió tonnával felülmúló mennyiséget, 15 millió tonna kukoricát tároltak be.

Az USDA (2015a) világpiaci kitekintésében a kukorica globális termését az előző évi szezon rekordkibocsátásával megegyező 990 millió tonnára jelezte a 2014/2015. gazdasági évre. A valaha volt legnagyobb termés került a tárolókba az USA-ban (361 millió tonna) és az EU-ban (74,2 millió tonna) 2014 őszén, ugyanakkor az egy évvel korábbinál kevesebb kukorica termett Ukrajnában (28,5 millió tonna) és Oroszországban (11,5 millió tonna). Az előrejelzések szerint Brazíliában (75 millió tonna) és Argentínában (23,5

millió tonna) is csökkenhet a betakarított termés mennyisége 2015 elején.

A 976,5 millió tonnára növekvő globális szükséglet (+2,5 százalék) fedezhető a nagy áthozott készlettel 1162 millió tonnára bővülő kínálatból. Sőt, a 2014/2015. gazdasági év végére 185 millió tonna (+13 millió tonna) tartalékot jósolnak az USDA (2015a) szakértői, így a készletfelhasználási mutató 0,9 százalékponttal javulna (2. táblázat). Az IGC (2015a) szerint különösen a kukorica takarmánycélú felhasználása nőhet (+3,4 százalékkal), de ipari (+2 százalék) és élelmezési célra (+2,9 százalék) is több termény juthat az egy évvel korábbihoz képest.

Tekintettel arra, hogy a világ egyik meghatározó kukoricaimportőreként számon tartott EU-ban rekordkukoricatermés került a tárolókba 2014-ben, az unió 2014/2015. gazdasági évi behozatala a várakozások szerint megfelelődik, mindössze 7,6 millió tonna importra kerülhet sor. Az észak-afrikai országok is kevesebb kukoricát vásárolhatnak a világpiacon: az USDA (2015b) Algéria behozatalát 3,4 millió tonnára (-800 ezer tonna), Egyiptomét 7,5 millió tonnára (-1 millió tonna) jelzi. Ezzel a kukorica globális exportja a 2013/2014. gazdasági évet 9 százalékkal múlhatja alul a 2014/2015. évi szezonban, így 117,8 millió tonna termény található vevőre a világpiacon. Ennek közel 70 százalékát a három legnagyobb kukoricaexportőr (USA, Brazília, Ukrajna) adhatja. Noha az USA kivitele 5,2 millióval, 44,5 millió tonnára csökkenhet, a külpiacon forgalom közel 40 százalékának biztosításával megőrzi vezető pozícióját. Brazília az egy évvel korábbihoz hasonlóan 22 millió tonna kukoricát exportálhat, míg Argentína 14,5 millió tonnára (+1,7 millió tonna) növelheti kiszállításait. A fekete-tengeri országok visszafogottabb külpiacon aktivitására számítanak a szakértők, Ukrajna és Oroszország az előző szezonhoz viszonyítva együttesen 15 százalékkal kevesebb, vagyis 20,5 millió tonna terménnyel jelenhet meg a világpiacon a 2014/2015. gazdasági évben.

Az USDA (2015b) szerint az Amerikai Egyesült Államokban 361 millió tonna (+10 millió tonna) kukoricát takarítottak be 2014-ben, ami az előző év után

újabb rekordnak számít. Igaz, az elemzők várakozásai szerint az USA kukoricaexportja lanyhul a 2014/2015. gazdasági évben az előzőhöz képest, a naptári év tekintetében 2013 igen gyenge kivitelét 107 százalékkal meghaladó mennyiség, azaz 49,5 millió tonna kukorica került a külpiacon forgalomba 2014-ben (IGC, 2015a). A felhasználás 9 millióval, 302 millió tonnára emelkedhet az észak-amerikai országban a szezon végéig. A nagy áthozott készletek, a bőséges termés és a lanyhuló export miatt 45 millió tonna kukorica (+14 millió tonna) maradhat a raktárakban 2015 szeptemberében.

A Strategie grains (2015a) előzetes adatai szerint az EU 2014. évi kukoricatermése rekordszintűre, 75,2 millió tonnára emelkedett (+17 százalék). A kibocsátás az egy évvel korábbinál 2 százalékkal kisebb vetésterület ellenére nőtt, hiszen a hektáronkénti hozam – a kukorica számára kedvező időjárásnak köszönhetően – uniós szinten 18 százalékkal, 7,8 tonna/hektárra javult. Az EU első számú termelőjénél, Franciaországban közel 18 millió tonna kukoricát takarítottak be a gazdák 2014-ben, a 2013. évinél 20 százalékkal többet. Románia 11,3 millió tonna terméssel (+9 százalék) az EU második legnagyobb termelője maradt. Magyarország 9 millió tonnát meghaladó kibocsátásával a harmadik helyre lépett előre 2014-ben, megelőzve ezzel Olaszországot (8,3 millió tonna). A rekordtermés miatt 76,5 millió tonnára jelzett belpiaci igény fedezésére és a készletek feltöltésére (6,6 millió tonna) az EU-nak előreláthatóan mindössze 7,5 millió tonna kukoricát kell a harmadik országokból beszereznie a 2014/2015. gazdasági évben. Ez nem éri el a 2013/2014. évi 16 millió tonnás import felét sem, és különösen Ukrajna kivitelét érintheti érzékenyen, ahonnan az egy évvel korábbinál 56 százalékkal kevesebb, azaz 4,2 millió tonna kukorica érkezik a folyó évi szezonban.

Ukrajnában a terület 4 százalékos zsugorodása és a hektáronkénti hozam 3 százalékos gyengülése miatt a 2013. évi rekordot 2,4 millió tonnával alulmúló, 28,5 millió tonna kukorica került a magtárakba 2014-ben (USDA, 2015b). A belpiaci igényt a termés 36 százaléka fedezi, így a világ harmadik legnagyobb kukoricaexportőre 18 millió tonnát exportálhat a

2. táblázat: A kukorica globális mérlege

	millió tonna	
	2013/2014. gazdasági év	2014/2015. gazdasági év
Nyitókészlet	135,66	172,14
Termelés	989,61	989,66
Import	122,12	112,8
Felhasználás	953,13	976,52
Export	130,38	116,84
Zárókészlet	172,14	185,28
Készlet/felhasználás (%)	18,23	19,44

Forrás: USDA

folyó évi szezonban. Oroszországban a hektáronkénti átlagtermés 12 százalékos romlását kompenzálta a termőterület 13 százalékos növekedése, így az előző évit megközelítő mennyiségű, 11,5 millió tonna kukorica termett 2014-ben, ebből 2,5 millió tonna juthat exportra.

A déli féltekén a kukorica vetését többé-kevésbé befejezték 2014 végéig. Braziliában a kukorica első (nyári) vetési kampánya 2014 decemberében lezárult, a második azonban a szójabab elhúzódo betakarítása miatt később vette kezdetét. A legfrissebb prognózis szerint 75 millió tonna kukorica kerülhet a magtárakba 2015 első felében a déli félteke első számú exportörénél a 2014/2015. gazdasági évben, ebből az egy évvel korábbival azonos mennyiség, 22 millió tonna juthat a nemzetközi forgalomba. Argentínában 12 százalékkal zsugorodott a növény termőterülete, így 3 millió hektárról takaríthatnak be kukoricát a folyó évi szezonban. Az USDA (2015b) szerint a hektáronkénti hozam 5 százalékos javulása mellett 23,5 millió tonna termésre van kilátás, ez 10 százalékkal kevesebb az előző szezonban betakarított volumennél.

Magyarországi piaci tendenciák

Kínálat

Magyarországon jól teletek az őszi vetésű növényállományok, ám a csapadékos nyári időjárás a búza minőségét kedvezőtlenül befolyásolta 2014-ben. A KSH adatai szerint 1,11 millió hektárról takarítottak be őszi búzát 2014-ben, az előző évinél 2 százalékkal nagyobb területről. A 4,71 tonna/hektáros termésátlag 1,5 százalékkal haladta meg a 2013. évi eredményt, így 3,5 százalékkal több, azaz 5,2 millió tonna búza került a raktárakba. A minőségi paraméterek romlása miatt a termés csupán 35 százaléka kapott malmi minősítést, szemben a szokásos 60-70 százalékkal. Magyarországon 1,3 millió tonna (+20,4 százalék) árpa, 137 ezer tonna (+4 százalék) zab és 95 ezer tonna (-12,5 százalék) rozs termett 2014-ben.

A szemes kukorica termés kilátásait a növény számára kedvező esős nyár javította 2014-ben, így minden idők legnagyobb termését takarították be a gazdák. A KSH adatai szerint 1,19 millió hektárról takarítottak be kukoricát, 5 százalékkal kisebb területről, mint 2013-ban. A hozam 42 százalékkal, 7,74 tonna/hektárra nőtt, ami a 2009–2013-as évek átlagát 34,6 százalékkal múlta felül. A közel 9,2 millió tonna termés 35,7 százalékkal haladta meg 2013 kibocsátását.

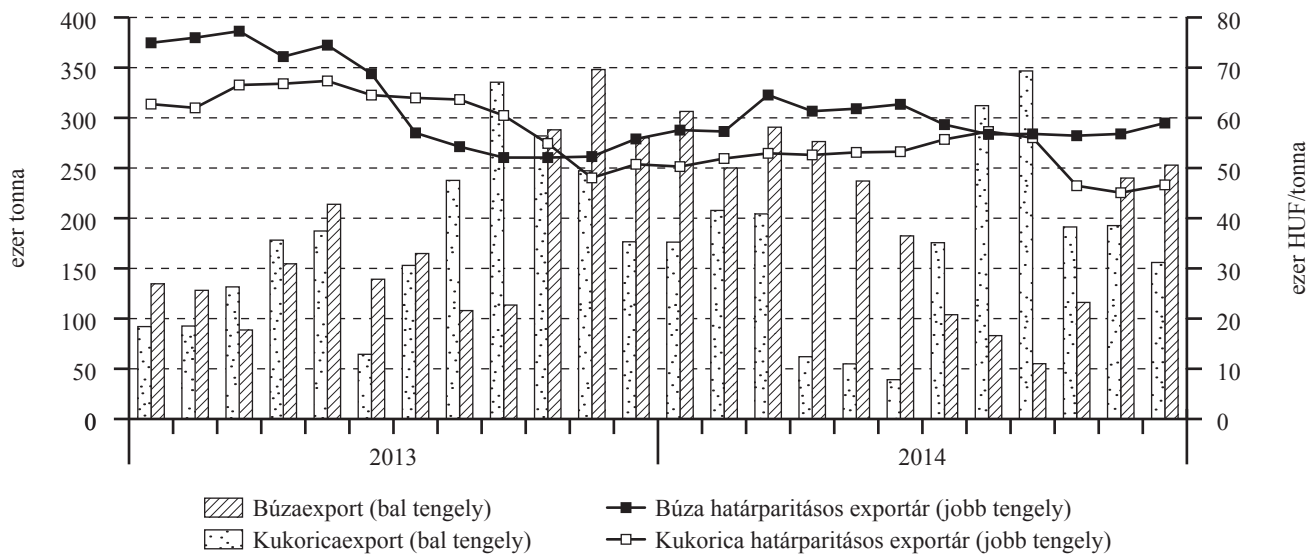
Bel- és külpiaci értékesítés

A KSH adatai szerint a termelők a 2013. évvel közel azonos mennyiségű, 2 millió tonna búzát adtak el a feldolgozóknak és a kereskedőknek 2014-ben. A felvásárlás dinamikájában sem volt lényeges eltérés: az év első felében az ótermésű készletektől próbáltak megszabadulni a termelők, és az értékesítések zömét (86 százalék) 2014 második felében, a betakarítást követően bonyolították le. Az eladások júliusra és augusztusra koncentráálódtak, amikor a 2014. évi termés egynegyede, közel 1,2 millió tonna búza cserélt gazdát a piacon. Ez az előző év azonos időszakának volumenét 14 százalékkal haladta meg. A kínálat csökkenésével csillapodott a piaci aktivitás az év utolsó harmadában, és a nyári hónapok erős kereskedése nyomán a szeptember és december közötti időszakban 24 százalékkal esett a forgalom 2014-ben 2013-hoz képest. A minőségi problémák miatt a takarmánybúza irányába tolódott el a felvásárlás 2014-ben: a kereskedők és a feldolgozók a kereskedelmi forgalomba került búza 35 százalékát vették át takarmány minőségüként, holott egy évvel korábban ez az arány 27 százalék volt.

A kukorica belpiaci forgalma jelentősen élénkült 2014-ben a 2013. évihez képest: a termelők közel 3,2 millió tonnát értékesítettek, az egy évvel korábbinál 43 százalékkal nagyobb mennyiséget. A felvásárolt volumen már a január és szeptember közötti periódusban is nőtt (24 százalék), a betakarítást követően azonban jelentősebb ugrás tapasztalható: 2014. október–decemberben csaknem 2,3 millió tonna kukorica cserélt gazdát a fizikai piacon, 50 százalékkal több, mint az előző év azonos hónapjaiban. Takarmányozási célra a 2013. évinél 45 százalékkal, élelmezési célra 15 százalékkal adtak el több kukoricát a gazdák 2014-ben. A bioüzemanyag-előállítás céljára értékesített mennyiség megkétszereződött (208 ezer tonna).

Magyarország búzaexportja 2,7 százalékkal csökkent 2014-ben a 2013. évihez viszonyítva, így 2,1 millió tonna búza került a nemzetközi forgalomba (2. melléklet). Kihasználva az nemzetközi árák év eleji emelkedését, 2014 első három hónapjában ótermésű búzából 86 százalékkal többet szállítottunk a külföldi piacokra, mint az előző év hasonló időszakában. A források már áprilusra elapadtak, kivételünk ekkor a 2014. márciusi mennyiség 30 százalékára esett. Az aratást követően újabb lendületet vett az export, 347 ezer tonnával, szeptemberben érte el csúcspontját. A főbb célpiacok Olaszország, Románia, Ausztria és Bosznia-Hercegovina voltak, ugyanakkor csökkentek a Németországba, Hollandiába és Lengyelországba irányuló szállítmányok.

1. ábra: A gabonafélék határparitásos exportárának és kivitelének alakulása (2013–2014)

Forrás: KSH

Magyarország 2,4 millió tonna kukoricát exportált 2014-ben, ami 11 százalékkal meghaladta ugyan az egy évvel korábbit, de a 2012. évi volumentől továbbra is jócskán elmaradt (1. ábra). A 2013. évvel ellentétben nem a termésveszteség, hanem az importőrök kisebb szükséglete fogta vissza a kivitel. Noha az előző év azonos periódusához viszonyítva 80 százalékkal több kukoricát szállítottunk célpiacainkra 2014 első félévében, júliustól – az EU-szerte ígértes terméskilátásoknak köszönhetően – lanyhult a magyarországi kukorica iránti érdeklődés, és az egy évvel korábbihoz képest 35 százalékkal csökkent kivitelünk az év második felében. A 2014. évi export 38 százaléka Olaszországba, 20-20 százaléka Ausztriába és Németországba, 10 százaléka pedig Hollandiába irányult.

A piaci árak tendenciája

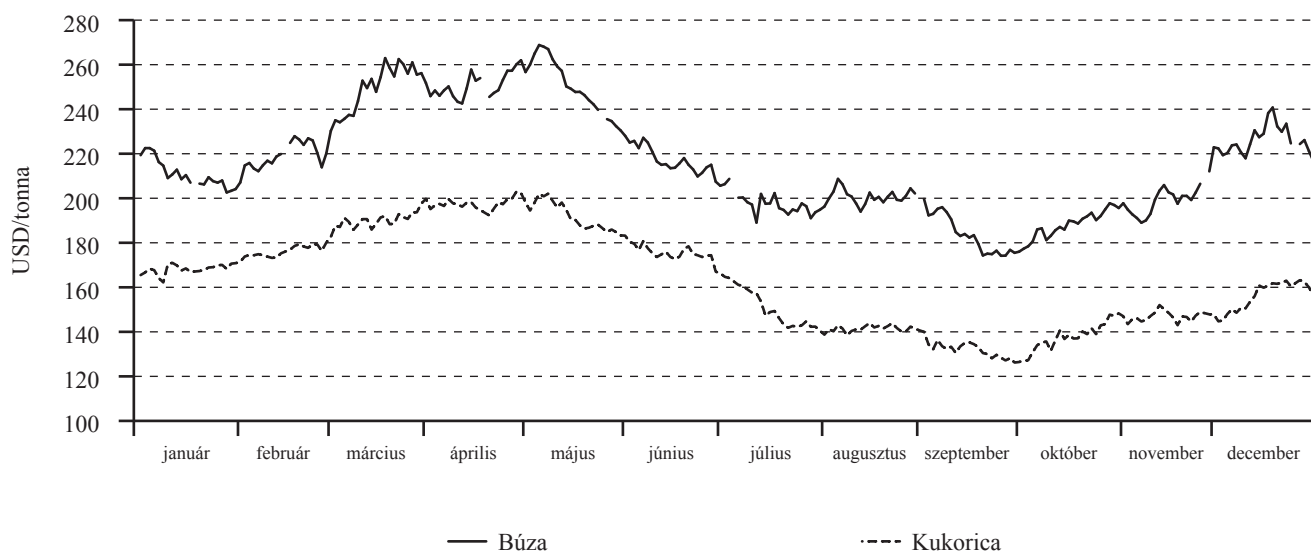
A 2013/2014. gazdasági évet követően a világ búza- és kukoricatermelése rekordnagyságúnak ígérkezett a 2014/2015-ös szezonra is. Bár az Oroszország és Ukrajna között fokozódó politikai és gazdasági feszültség magasan tartotta a termények jegyzését az árupiacokon 2014 első harmadában, az új termésre vonatkozó biztató előrejelzések megjelenése után jelentősen esett a gabonafélék világpiaci ára. A fundamentumok közül elsősorban a kereslet, a készletvárokozások és az időjárás hatását érdemes kiemelni ebben az időszakban.

A búza és a kukorica fronthavi jegyzése – eltekintve az év eleji eltéréstől – együtt mozgott a chicagói árutőzsdén (CME/CBOT) 2014-ben. Az őszebúza-vetések állapotáról érkező kedvező hírek és a bőséges globális készletek tartották nyomás alatt a termény legközelebbi lejáratra szóló jegyzését az év elején, ami 200

dollár/tonnára süllyedt január végére. Ezt követően az Oroszország és Ukrajna között fokozódó feszültség miatt a befektetők az árupiacok felé fordultak, és az élénk kereskedésben a jegyzés 267 dollár/tonnával elérte éves csúcspontját május elején. Az USDA 2014/2015. gazdasági évi globális búzakibocsátásra vonatkozó megnyugtató adatainak első megjelenése látványos áreséssel járt Chicagóban, július első felére 29 százalékkal zuhant a jegyzés. A következő hónapokban a búza globális termésére vonatkozó javuló előrejelzések árcsökkentő hatását a betakarított termés minősége körüli problémák, valamint a fekete-tengeri országok közötti konfliktus súlyosbodása ellensúlyozták, így a fronthavi jegyzés 200 dollár/tonna körül hullámozott augusztus végéig. Noha a szeptember elején közzétett, újabb rekordkibocsátásról szóló prognózisok hatására átmenetileg 170–180 dollár/tonnára mérséklődött a búza kurzusa, az északi féltekén a vetés, a déli féltekén az aratás késése miatti aggodalmak ismét erősítették azt Chicagóban az őszi folyamán. Az év végén a dél-amerikai betakarítással bővülő kínálat gyakorolt negatív hatást a búza világpiaci árára.

A kukorica legközelebbi határidőre szóló jegyzése kissé eltért a búzáétól 2014 első hónapjaiban a chicagói árutőzsdén: 22 százalékkal, 200 dollár/tonna fölé emelkedett május elejéig. A jegyzés töretlen növekedését az akkor még bizonytalan dél-amerikai kibocsátás mellett a világ egyik legnagyobb kukoricaexportőre, Ukrajna politikai és gazdasági krízise támogatta, mindez pedig élénkítette az USA-ból származó kukorica iránti keresletet. A következő hónapokban a javuló 2014/2015. gazdasági évi terméskilátások nyomására a termény kurzusa 126 dollár/tonnára esett Chicagóban október elejéig. Az USA-ban a csapadékos időjárás hátráltatta a növény betakarítását 2014 őszén, ami ismételt áremelkedést váltott ki. Brazíliában a szója-

2. ábra: A búza és a kukorica fronthavi jegyzése a chicagói árutőzsdén (2014)

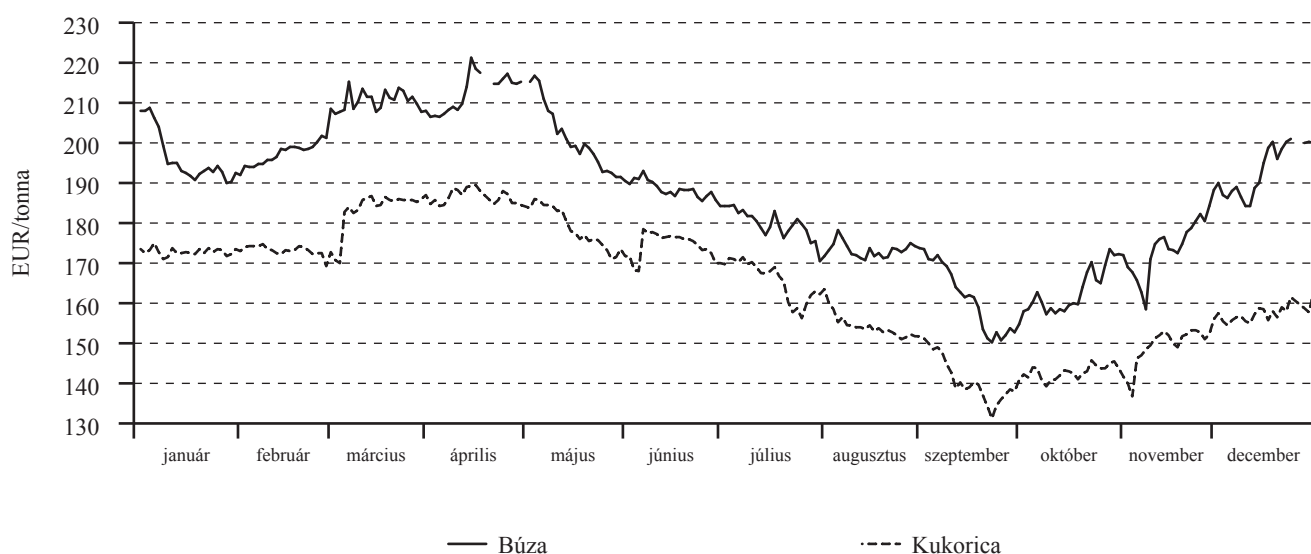
Forrás: CME Group

bab elhúzódo vetése miatt ugyanekkor aggódtak a gazdák, hogy a másodvetésű kukoricát is kénytelenek majd később elvetni, rontva ezzel a terméskilátásokat, mindez tovább erősítette – a szójabab mellett – a kukorica jegyzését a chicagói árutőzsdén egészen az év végéig (2. ábra). A búza és a kukorica fronthavi jegyzése közötti eltérés 20-30 százalék között hullámzott az év első felében a búza javára, majd a július–decemberi időszakban 30-40 százalékra nőtt a rés, és az év utolsó hónapjában a búzával a kukoricához viszonyítva már másfélszeres áron kereskedtek Chicagóban.

A párizsi árutőzsdére (*Euronext/MATIF*) is begyűrűztek a világgpiaci hatások. Míg a búza fronthavi jegyzése a chicagói trendhez igazodott 2014 első négy hónapjában, addig a kukoricáé 170–175 euró/tonna,

majd a március eleji terminváltást követően 180–190 euró/tonna sávban mozgott. Az ígéretes gabonatermésről szóló májusi projekciók hatására a francia fővárosban is meredeken zuhant a két termény kurzusa, és szeptember végi mélypontjukat 25-30 százalékos esést követően 150 (búza) és 131 (kukorica) euró/tonnával érték el. A búza és a kukorica legközelebbi lejáratra vonatkozó jegyzése közötti eltérés ebben az időszakban volt a legkisebb, 6–16 százalék között változott. Noha a búza és a kukorica kurzusa ezt követően is együtt mozgott, a kukorica tőzsdei jegyzésének visszafogottabb emelkedése miatt fokozatosan távolodtak egymástól, így az év végén a búzát a kukoricánál 25 százalékkal magasabb szinten jegyezték Párizsban (3. ábra).

3. ábra: A búza és a kukorica fronthavi jegyzése a párizsi árutőzsdén (2014)

Forrás: Euronext/MATIF

Magyarországon, a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) árupiaci szekciójában a malmi búza jegyzésének trendje jelentősen különbözött a chicagóitól és a párizsitól egyaránt, miközben a takarmánykukoricáé inkább a chicagói tendenciájára változott (4. ábra). Az ótermésű malmi búza legközelebbi határidőre szóló jegyzése a 2014. január–április közötti időszakban 5 százalékkal, 58 ezer forint/tonnára kúszott, majd a május eleji terminváltáskor 52 ezer forint/tonnára esett. Ezt követően már csak az új termésű búzára lehetett szerződést kötni a BÉT-en, és a jó hazai és globális terméskilátások következtében 46 ezer forint/tonnáig – 5–7 százalékkal a takarmánykukorica jegyzése alá – zuhant a kurzus július elejére. A betakarítással bővülő kínálat csak átmenetileg mérsékelte a malmi búza jegyzését, az ársökkenő hatást hamar felülírták a betakarított termés minősége körüli problémák, így a jegyzés 50 ezer forint/tonnára erősödött és ott stabilizódott szeptembertől.

Az ótermésű takarmánykukorica jegyzése 45–53 ezer forint/tonna között mozgott a BÉT-en 2014 első félévében, ezt követően már csak az új terméssel kereskedhettek a befektetők, a réginél 10 százalékkal alacsonyabb áron. A kukorica kurzusa további 22 százalékkal, 35 ezer forint/tonnára gyengült október elejéig, majd – a világpiacon árat követve – közel 42 ezer forint/tonna szinten zárta az esztendőt. A malmi búza és a takarmánykukorica jegyzése közötti eltérés tág határok között változott 2014-ben. Az év első harmadában a malmi búzát a takarmánykukoricánál 10–20 százalékkal magasabb tartományban jegyezték, majd az ótermésű kenyérgabona határidejeinek lezárulásával (2014. április 30.) a kukoricához képest 1–9 százalékkal olcsóbban köthették le. A takarmánykukorica jegyzésének zuhanása miatt ezt követően 40 százalékra

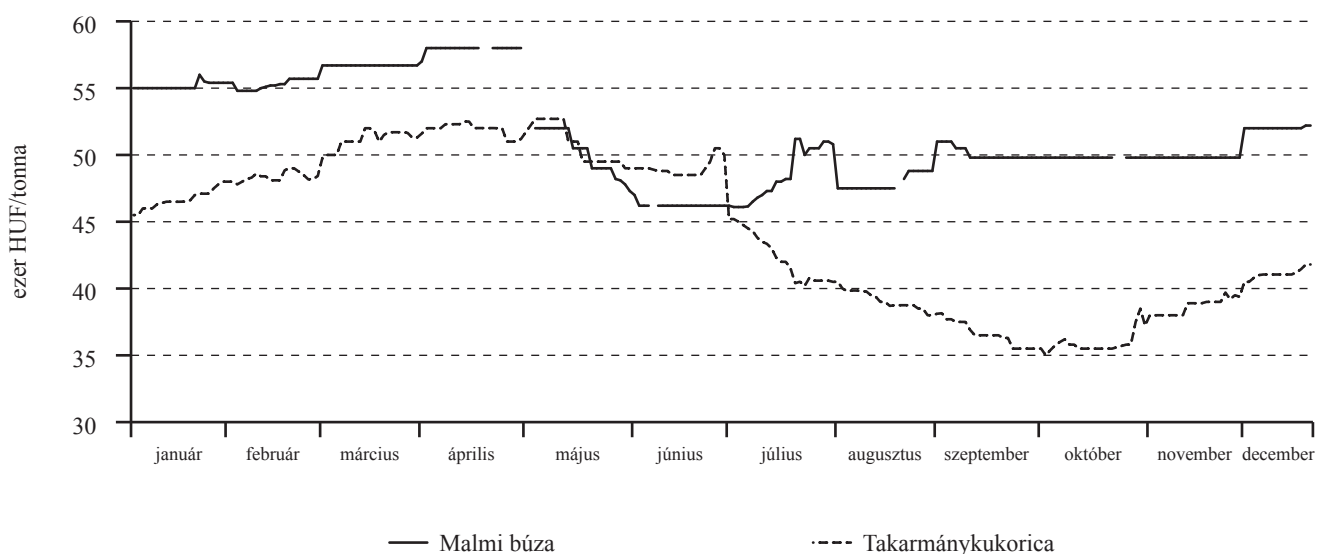
nőtt a rés 2014 őszén a búza javára, ez 25 százalékra szűkült az év végére.

Tekintettel arra, hogy a 2014. évi magyarországi búzatermés szokatlanul kis hányada kapott malmi minősítést, a rendkívüli kibocsátás ellenére sem csökkent az étkezési búza éves termelői ára a 2013. évi alá, hanem ahhoz hasonlóan alakult (49,5 ezer forint/tonna). Ugyanez nem mondható el a takarmánybúzáról, amelynek termelői ára 4 százalékkal múlta alul 2014-ben az egy évvel korábbi (3. melléklet). A takarmánygabonák túlkínálata ennél nagyobb áreséssel járt a takarmánykukorica (–13 százalék) és a takarmányárpa (–10 százalék) piacán. Az étkezési búza termelői ára az új termés megjelenésével 45,5 ezer forint/tonnára zuhant júliusban, majd 52,2 ezer forintra korrigált vissza decemberre. A takarmánykukorica termelői ára 35,2 ezer forint/tonnára csökkent októberre, a betakarítás befejezését követően azonban mérsékeltten emelkedett. A terményt decemberben tonnánként 37,8 ezer forintért lehetett beszerezni a fizikai piacon (5. ábra).

A takarmánykeverékek feldolgozó értékesítési ára az alapanyagok termelői árának mérséklődése ellenére alig módosult 2014-ben. A brojlertáp ára a 88–95 ezer forint/tonnás, a sertéstápé pedig ennél is szűkebb, a 75–80 ezer forint/tonnás tartományban mozgott az év folyamán (6. ábra). A tápok feldolgozó értékesítési árát a drága, importból származó szójadara tartotta magasan.

Jóllehet a gabonaalapú termékek feldolgozó értékesítési ára éves szinten 6–8 százalékkal elmaradt 2014-ben az egy évvel korábbi átlagártól, az étkezési búza termelői árának csökkenése mégsem gyűrűzött be az értékesítési árakba. A malmi minőségű búzátételek szükségossége miatt ugyanis a malomipar nem tudta

4. ábra: A búza és a takarmánykukorica fronthavi jegyzése a Budapesti Értéktőzsdén (2014)

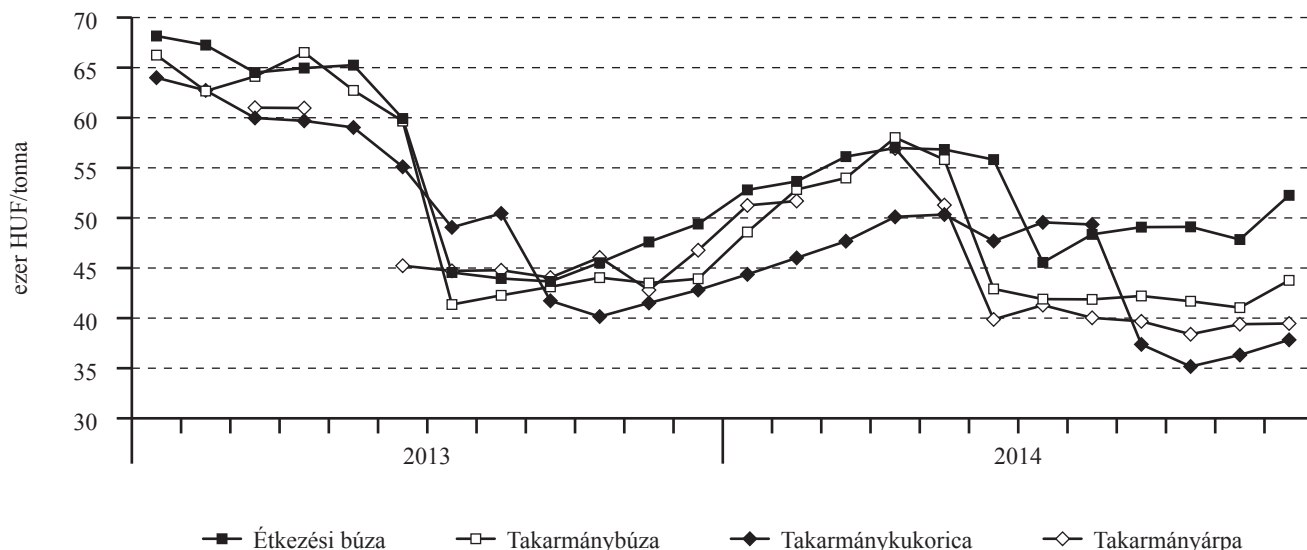

Forrás: BÉT

érvényesíteni a betakarítást követően mérséklődő árakat a késztermékekben, ezért a lisztek értékesítési ára 0–8 százalékos eltéréssel az átlag körül mozgott az

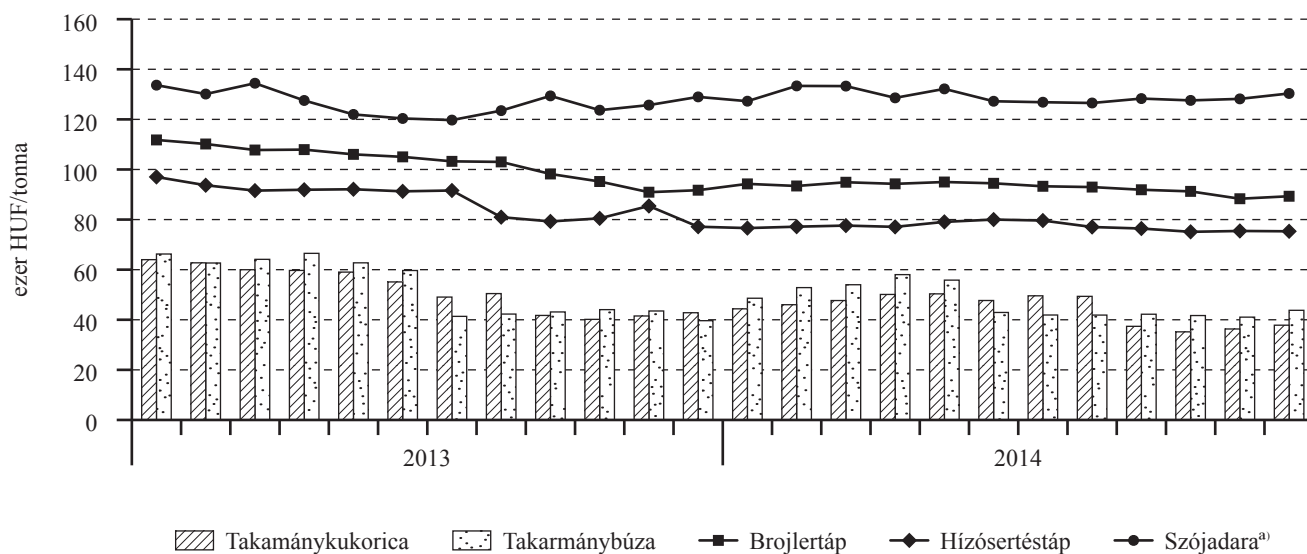
év folyamán. A finomliszt fogyasztói ára éves szinten 16 százalékkal múlta alul 2014-ben a 2013. évit (25. melléklet).

5. ábra: A gabonafélék termelői ára (2013–2014)

Forrás: AKI PÁIR

6. ábra: A gabonafélék termelői, a szójadara import- és a brojlert-, illetve a hizósértéstáp feldolgozói értékesítési ára (2013–2014)

^{a)} Határparitásos importár.
Forrás: AKI PÁIR, KSH